

Анна ЖУКОВА,*orcid.org/0000-0002-7292-1605**PhD за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,**доцент кафедри іноземних мов та військового перекладу**Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного**(Львів, Україна) annetta000@gmail.com*

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ РОЛІ ВИКЛАДАЧА ВІЙСЬКОВОГО ЗВО

У статті розглянуто педагогічний коучинг як інноваційний підхід у системі вищої військової освіти, що сприяє трансформації професійної ролі викладача військового закладу вищої освіти. Виявлено, що сучасні умови воєнного часу й потреба у підготовці висококваліфікованих військових фахівців вимагають від викладача не тільки бути носієм знань, але виконувати роль наставника, фасилітатора й коуча, який здатен стимулювати особистісний і професійний розвиток курсантів. У роботі здійснено аналіз наукових досліджень із проблематики педагогічного коучингу, що дало можливість виділити ключові його принципи й методи, зокрема партнерську взаємодію, підтримку самостійного ухвалення рішень, розвиток рефлексії та відповідальності курсантів. Також обґрунтовано доцільність застосування коучингових технологій у практиці викладача військового закладу вищої освіти як засобу формування критичного мислення, лідерських якостей, емоційної стійкості й здатності до командної роботи у майбутніх офіцерів. У статті розроблено практичні рекомендації щодо впровадження педагогічного коучингу у військовому закладі вищої освіти. Особлива увага зосереджена на інтеграції елементів педагогічного коучингу в організацію тренінгів та практикумів для підготовки викладачів, у традиційні форми підготовки курсантів, створенні освітнього середовища, орієнтованого на розвиток внутрішнього потенціалу кожного курсанта. Запропоновані практичні рекомендації спрямовані на вдосконалення професійної підготовки військових фахівців у контексті сучасних викликів та забезпечення ефективного функціонування військової освіти. Результати цього наукового дослідження, а також сформульовані на їхній основі висновки, становлять практичну цінність для викладачів військових ЗВО, методистів, а також інших фахівців, які займаються вивченням особливостей впровадження інноваційних методів і технологій навчання у діяльність військових закладів вищої освіти.

Ключові слова: педагогічний коучинг, військовий заклад вищої освіти, викладач військового закладу вищої освіти, курсант, професійна компетентність, інноваційні технології навчання.

Anna ZHUKOVA,*orcid.org/0000-0002-7292-1605**PhD in Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Military Translation**Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy**(Lviv, Ukraine) annetta000@gmail.com*

PEDAGOGICAL COACHING IN THE CONTEXT OF TRANSFORMING THE PROFESSIONAL ROLE OF A MILITARY HIGHER EDUCATION INSTRUCTOR

The article examines pedagogical coaching as an innovative approach in the system of higher military education, which contributes to the transformation of the professional role of a teacher in a military higher education institution. It was revealed that the current conditions of wartime and the need to train highly qualified military specialists require the teacher not only to be a bearer of knowledge but also to perform the role of a mentor, facilitator, and coach who is able to stimulate the personal and professional development of cadets. The paper analyzes scientific research on the issue of pedagogical coaching, which made it possible to identify its key principles and methods, including partnership interaction, support for independent decision-making, development of reflection, and responsibility among cadets. The feasibility of applying coaching technologies in the practice of a teacher of a military higher education institution as a means of developing critical thinking, leadership qualities, emotional resilience, and teamwork skills in future officers is also substantiated. The article develops practical recommendations for the implementation of pedagogical coaching in military higher education institutions. Special attention is focused on the integration of elements of pedagogical coaching into the organization of training sessions and practicums for teachers' preparation, into the traditional forms of cadet training, and on the creation of an educational environment oriented towards the development of each cadet's inner potential. The proposed practical recommendations are aimed at improving the professional training of military specialists in the context of modern challenges and ensuring the effective functioning of military education. The results of this

scientific study, as well as the conclusions formulated on their basis, are of practical value for teachers of military higher education institutions, methodologists, and other specialists engaged in the study of the implementation of innovative teaching methods and technologies in the activities of military higher education institutions.

Key words: *pedagogical coaching, military higher education institution, military higher education institution teacher, cadet, professional competence, innovative teaching technologies.*

Постановка проблеми. Сучасна система вищої військової освіти переживає активну трансформацію, що зумовлена як глобальними освітніми тенденціями, так і специфічними викликами, пов'язаними з оборонними потребами нашої держави. Одним із провідних напрямів цієї трансформації є переосмислення та оновлення професійної ролі викладача військового закладу вищої освіти. Традиційна модель, у якій викладач виступав головним чином як носій знань та контролер їх засвоєння, поступається місцем новій ролі – фасилітатора, наставника й коуча, який здатний підтримати особистісний та професійний розвиток майбутніх офіцерів. В умовах активних змін і суворих вимог до підготовки військових фахівців педагогічний коучинг постає як ефективна технологія, яка поєднує індивідуалізований підхід до навчання з розвитком критичного мислення, самостійності й лідерських якостей курсантів. На відміну від традиційних методів, коучинг орієнтований не тільки на передачу знань, але й на стимулювання внутрішньої мотивації, формування вмінь ухвалювати відповідальні рішення в умовах невизначеності, що є надзвичайно важливим для військової професії.

Проблематика педагогічного коучингу знайшла своє віддзеркалення у працях багатьох українських науковців, серед яких А. Вітченко (Вітченко, 2024), Л. Кайдалова (Кайдалова, 2025), І. Карпенко (Карпенко, 2024), О. Красницька (Красницька, 2022), М. Майданюк (Майданюк, 2025) та ін., які досліджували його сутність, методи й ефективність у різних галузях освіти. Проте питання впровадження педагогічного коучингу у специфічне середовище військових закладів вищої освіти, з урахуванням особливостей професійної підготовки офіцерських кадрів, потребують детального вивчення та узагальнення.

Метою цієї статті є визначення ролі й можливостей педагогічного коучингу в контексті трансформації професійної ролі викладача військового ЗВО. Для досягнення окресленої мети поставлено такі завдання: здійснити аналіз теоретичних засад педагогічного коучингу та особливостей його використання у військовій освіті; виявити зміни в професійній ролі викладача військового ЗВО під впливом педагогічного коучингу; розробити практичні рекомендації щодо впровадження педаго-

гічного коучингу в систему підготовки майбутніх офіцерів.

Аналіз досліджень. Дослідження проведено з використанням комплексу теоретичних методів, що забезпечили всебічне вивчення педагогічного коучингу як інноваційного підходу до трансформації професійної ролі викладача військового закладу вищої освіти. У роботі використано метод аналізу наукових джерел (наукових статей, монографій, дисертацій) з проблем педагогічного коучингу, військової педагогіки та інноваційних освітніх технологій; порівняльний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження коучингового підходу у професійну підготовку; систематизацію та узагальнення наявних теоретичних положень для виявлення ключових аспектів зміни ролі викладача у військовому ЗВО.

Мета статті. Упродовж останніх років постала необхідність докорінних змін в організації системи вищої військової освіти та підготовки нової генерації науково-педагогічних кадрів. Сучасний викладач військового закладу вищої освіти сьогодні повинен уміти не лише проєктувати освітній процес, розробляти й впроваджувати нові освітні програми, інноваційні методи та технології, але й бути чутливим до нових реалій та тенденцій суспільного розвитку й науково-технічного прогресу, нововведень в освітній сфері, орієнтуватися на останні наукові розробки. Сучасний курсант обирає викладача, який буде з ним активну взаємодію під час занять, мотивує та зацікавлює до вивчення своєї дисципліни, розвиває у нього soft skills, працює за авторськими методиками, вибудовує унікальну індивідуальну траєкторію, роблячи досяжною зону найближчого розвитку, створює інноваційний освітній простір, залучає до активної пізнавальної самостійної діяльності, неформальної та інформальної освіти через вивчення дисциплін, вирізняється креативністю та вираженими лідерськими якостями (Красницька, 2022: 43).

Виклад основного матеріалу. У контексті трансформації професійної ролі викладача військового закладу вищої освіти педагогічний коучинг постає як сучасна освітня технологія, яка сприяє якісним змінам у підходах до підготовки майбутніх офіцерів. Під педагогічним коучингом ми, услід за А. Вітченко, розуміємо технологію

практичної підготовки, що спрямована на ціле-спрямоване інтенсивне навчання та виховання здобувачів освіти (курсантів) військових закладів вищої освіти з метою відпрацювання професійно важливих якостей майбутніх військових фахівців. До ключових ознак коучингового навчання сучасні науковці відносять алгоритмічність, інтенсивність тренувальних дій, повторюваність, регламентованість коучингового інструментарію, поступовість у досягненні запланованих результатів навчання (уміння – навички – досвід) (Вітченко, 2024: 24).

Мета коучингу в освіті полягає у допомозі в розкритті потенціалу особистості з метою максимізації продуктивності, а це означає виявлення в молодих людях найкращого. Завдання коуча (викладача) – надихати, мотивувати, заохочувати поточні запити й роздуми учасників освітнього процесу. Відносини між учасниками коучингового процесу ґрунтуються на засадах конфіденційності, партнерства, довіри задля досягнення результату. Завдяки наявності постійного зворотного зв'язку відбувається дослідження освітнього середовища, виокремлюються чинники, що здійснюють вплив на академічний прогрес, залученість до академічної діяльності стає усвідомленою, розвивається рефлексія, підвищується особиста відповідальність, а постановка цілей стає прозорою та зрозумілою. Викладачі-коучі визнають курсантів експертами свого життя – від природи винахідливими, креативними та цілісними. Загалом коучинговий підхід в освіті заохочує до досягнення особистих цілей та самопізнання (Братко, 2024: 32–33).

Л. Кайдалова та А. Кайдалова вбачають цільовий пріоритет педагогічного коучингу у тому, щоб курсанти опанували мистецтво планування навчальної діяльності, сформували в собі здатність використовувати різноманітні методи й техніки тайм-менеджменту, набули вмінь «відчуття та розуміння часу як певної екзистенціальної сутності, а також встановлення цілей, строків та етапів їх досягнення; визначення часової ємності послідовних операцій; ...формування корпоративного відчуття часу, забезпечення зворотного зв'язку та моніторингу» (Кайдалова, 2025: 56).

І. Карпенко зауважує, що багатофункціональна спрямованість коучингового навчання у військових закладах вищої освіти забезпечує універсальність, готовність до неперервного навчання, виконання практичних самоосвітніх, професійних, службових завдань в умовах невизначеності. Окрім того, на переконання І. Карпенко, педагогічний коучинг дає можливість особистості розвиватися та досягати певних результатів, а його включення в освітній процес військового закладу

вищої освіти сприятиме підвищенню якості підготовки курсантів, створенню та керуванню власною «траєкторією» навчання (Карпенко, 2024: 155).

Таким чином, викладач військового ЗВО не обмежується роллю носія інформації – він стає фасилітатором, наставником, партнером, мотиватором та коучем в освітньому процесі. Педагогічний коучинг забезпечує ефективний перехід до нової ролі коуча, адже його інструменти дають можливість формувати індивідуальні освітні траєкторії, сприяти розвитку внутрішнього потенціалу курсантів, розкривати їхні особистісні й професійні якості. У межах коучингової взаємодії відбувається зміна парадигми: від авторитарного стилю до партнерського, від контролю – до супроводу, від домінування викладача – до активної участі й відповідальності курсанта за власне навчання. Відтак, педагогічний коучинг є не тільки інноваційною методикою, але й стратегічним інструментом трансформації професійної ролі викладача, що дає змогу підвищити ефективність військової освіти, забезпечити її відповідність сучасним викликам та підготувати офіцерів нового покоління, які здатні діяти креативно, гнучко й відповідально в умовах невизначеності.

У межах педагогічного коучингу у військовому закладі вищої освіти важливим напрямком роботи коуча стає допомога курсантам в ініціації й поглибленні рефлексії здійснюваної ними активності. Насамперед це стосується формування більш багатоглибкого й реалістичного погляду на різноманітні аспекти діяльності (цілі, сенси, способи й умови їх досягнення, можливі труднощі, необхідні ресурси тощо) та на себе як її суб'єкта (накопичений досвід, сильні й слабкі сторони). Іншим важливим напрямом роботи коуча є допомога курсантам в усуненні внутрішніх перешкод задля підвищення та реалізації потенціалу (невпевненості в собі, відволікання на «побічні» цілі, побоювання помилок, деструктивних переконань). Супроводжуючи курсанта у процесі досягнення цілей, викладач-коуч фокусує його увагу на ознаках успіху, які є важливими для підтримки віри в себе й мотивації) та організовує рефлексію проблемних ситуацій і невдач (з позиції їх розвиваючого значення).

Використання педагогічного коучингу дає можливість викладачеві більш індивідуалізовано та ефективно взаємодіяти з курсантами, підвищити ступінь їх усвідомленої залученості в навчальну діяльність з урахуванням їхніх власних сенсів та цілей (Краснова, 2023: 39). Курсанти одержують можливість не лише ефективно вирішувати власні навчальні завдання, але й розвивати рефлексив-

ність і прогностичність мислення, навички саморегуляції та відповідального прийняття рішень, які створюють основу майбутньої успішності у військовій діяльності.

Щодо впровадження педагогічного коучингу в систему підготовки майбутніх офіцерів, слід наголосити, що важливо поєднувати традиційні методи навчання з інноваційними технологіями розвитку особистості, які гарантують формування лідерських, комунікативних та аналітичних умінь. Вважаємо, що для впровадження педагогічного коучингу слід дотримуватися низки рекомендацій. Насамперед варто звернути увагу на підготовку викладачів до впровадження педагогічного коучингу у діяльність військового ЗВО. Наприклад, необхідно регулярно організовувати спеціальні тренінги, лекції та семінари, що спрямовані на опанування методології коучингу, розвиток умінь активного слухання, постановки запитань відкритого типу, формування атмосфери довіри й підтримки в освітньому середовищі тощо. У військовому ЗВО дуже важливо створювати середовище, в якому панують партнерські взаємини, взаємоповага й взаємопідтримка, адже це дозволяє майбутнім офіцерам відчувати відповідальність не тільки за власний розвиток, а й за розвиток колективу.

Особливо важливими для викладача під час впровадження педагогічного коучингу є безперервний професійний розвиток та розвиток навичок ефективної міжособистісної взаємодії. Кожному викладачеві повинно бути притаманне прагнення до регулярного підвищення кваліфікації, адже постійне оновлення навичок і знань у своїй галузі, участь у тренінгах, семінарах та конференціях допомагають викладачам підтримувати актуальність своїх знань та вмінь. До того ж, самовдосконалення у методах навчання, застосування сучасних інноваційних педагогічних підходів та технологій також є значущою частиною професійного розвитку викладача, що може підвищити ефективність викладання та зробити процес більш привабливим для курсантів. А вдосконалення комунікативних і лідерських навичок дасть змогу викладачу створити позитивний та відкритий клімат в аудиторії.

Слід інтегрувати коучингові технології в навчальні дисципліни, зокрема можна застосовувати елементи коучингових сесій у процесі вивчення як гуманітарних, так і військово-спеціальних предметів, що сприятиме формуванню у майбутніх офіцерів навичок критичного мислення, самоаналізу й самоменеджменту. Крім того,

можна запроваджувати як індивідуальні, так і групові коуч-сесії. Індивідуальна робота допомагає курсантам визначати особисті цілі й розробляти шляхи їх досягнення, а групові сесії сприяють розвитку командної взаємодії, ефективної комунікації та відповідальності за спільний результат.

На додаток, важливо поєднувати педагогічний коучинг з наставництвом і менторингом, адже підготовка військових фахівців вимагає дисципліни та високих стандартів професійної поведінки. Також ефективним буде поєднання коучингових технологій із традиційними формами наставництва, що забезпечить баланс між розвитком самостійності й дотриманням військових вимог.

Загалом впровадження педагогічного коучингу в систему підготовки майбутніх офіцерів сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, розвитку особистісних та професійних компетентностей військовослужбовців, а також формуванню нової моделі професійної взаємодії викладача й курсанта, що відповідає викликам сучасної військової освіти.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, варто зазначити, що педагогічний коучинг у системі вищої військової освіти є ефективною інноваційною технологією, що здатна забезпечити якісні зміни у професійній ролі викладача й підготовці майбутніх офіцерів. Трансформація від традиційної моделі викладача-носія знань до ролі наставника, фасилітатора й коуча створює умови для індивідуалізації навчання, розвитку критичного мислення, формування лідерських та рефлексивних якостей курсантів, а також підвищення їхньої готовності до ухвалення відповідальних рішень у ситуаціях невизначеності. Практичні рекомендації щодо впровадження педагогічного коучингу у військових ЗВО, окреслені в дослідженні, свідчать про необхідність системного підходу. Особливе значення має готовність викладачів до прийняття нової професійної ролі, розвитку емоційного інтелекту, лідерських якостей, комунікативної компетентності тощо. Таким чином, педагогічний коучинг володіє стратегічним потенціалом стати дієвим інструментом підвищення якості військової освіти та підготовки офіцерів нового покоління – професіоналів, які здатні до креативних, відповідальних та ефективних дій у складних умовах сучасного військово-політичного середовища. Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні впливу педагогічного коучингу на академічну успішність, психологічну стійкість та мотивацію курсантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братко М. Коучинговий підхід у вищій освіті як інновація. *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти*: матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції (22 березня 2024 року). Збірник тез за заг. ред. д. екон. н., проф. Охріменка І.В. Київ: ККІБП, 2024. С. 30–34.
2. Вітченко А.О. Коучинг у системі професійної підготовки офіцера – лідера. *Військова освіта*: збірник наук. праць НУОУ. 2024. №1 (49). С. 18–29. doi: <https://doi.org/110.33099/2617-1775/2024-01/18-29>.
3. Кайдалова Л. Г., Кайдалова А. В. Коучинг як технологія індивідуального навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Інноваційна педагогіка*. 2025. № 80, т. 2. С. 55–58.
4. Карпенко І.С. Місце і роль освітньо-професійного коучингу у системі практичної лідерської підготовки слухачів ВВНЗ. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 05 грудня 2024 р.). Київ: НУОУ, 2024. С. 153–156.
5. Красницька О. Педагогічні умови формування педагогічної майстерності майбутніх викладачів вищих військо-вих навчальних закладів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2022. № 2. С. 42–50. doi: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.2.5>.
6. Краснова Н. П. Коучинг у діяльності викладача закладу вищої освіти: специфіка, інструменти, труднощі сприйняття та використання. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2023. № 1 (355). С. 32–44.
7. Майданюк М. О., Тернопільська В. І. Формування соціальної ініціативності студентської молоді засобами коучинг-технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2025. № 79, т. 1. С. 204–207.

REFERENCES

1. Bratko M. (2024). Kouchynhovyi pidkhd u vyshchii osviti yak innovatsiia [Coaching approach in higher education as an innovation]. *Pedahohichni innovatsii v osvitnomu prostori suchasnoho zakladu vyshchoi osvity: materialy VII Vseukrainskoi naukovoï konferentsii (22 bereznia 2024 roku)*. Zbirnyk tez za zah. red. d. ekon. n., prof. Okhrimenka I.V. Kyiv: KKIBP, 30–34. [in Ukrainian].
2. Vitchenko A.O. (2024). Kouchynh u systemi profesiinoi pidhotovky ofitsera – lidera [Coaching in the system of professional training of officers – leaders]. *Viiskova osvita: zbirnyk nauk. prats NUOU*, №1 (49), 18–29. doi: <https://doi.org/110.33099/2617-1775/2024-01/18-29>. [in Ukrainian].
3. Kaidalova L. H., Kaidalova A. V. (2025). Kouchynh yak tekhnolohiia indyvidualnoho navchannia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Coaching as a technology for individual learning in the professional training of future specialists]. *Innovatsiina pedahohika*, 80, t. 2, 55–58. [in Ukrainian].
4. Karpenko I.S. (2024). Mistse i rol osvitno-profesiinoho kouchynhu u systemi praktychnoi liderskoi pidhotovky slukhachiv VVNZ [The place and role of educational and professional coaching in the system of practical leadership training for students of military higher educational institutions]: *zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, 05 hrudnia 2024 r.)*. Kyiv: NUOU, 153–156. [in Ukrainian].
5. Krasnytska O. (2022). Pedahohichni umovy formuvannia pedahohichnoi maisternosti maibutnikh vykladachiv vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv [Pedagogical conditions for the formation of pedagogical skills of future teachers of higher military educational institutions]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: pedahohika*, 2, 42–50. doi: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.2.5>. [in Ukrainian].
6. Krasnova N. P. (2023). Kouchynh u diialnosti vykladacha zakladu vyshchoi osvity: spetsyfika, instrumenty, trudnoshchi spryiniattia ta vykorystannia [Coaching in the activities of a higher education institution teacher: specifics, tools, difficulties of perception and use]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*, 1 (355), 32–44. [in Ukrainian].
7. Maidaniuk M. O., Ternopil'ska V. I. (2025). Formuvannia sotsialnoi initsiatyvnosti studentskoi molodi zasobamy kouchynh-tekhnolohii [Formation of social initiative among students through coaching technologies]. *Innovatsiina pedahohika*, 79, t. 1, 204–207. [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 23.10.2025